

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v škofljsk.
poslopju (Bischofshof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez pose-
bne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Kaj mislita in kako sodita državna poslanca g. Pfeifer in g. dr. Vošnjak o ces. kralj. glavarstvih.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Pretečeni mesec so državni poslanci razpravljali o letošnjem proračuna, t. j. koliko stroškov bo letos in koliko denarja bo treba, da se vsi pokrijejo. Ob takih prilikah se poslanci pritožujejo o marsičem in naznanjajo želje svoje in svojih volilcev, kar sta tudi slovenska poslanca g. Pfeifer in g. dr. Vošnjak storila. Pritožila sta se obadva in govorila izvrstno in temeljito zoper sedanjo politično upravo, posebno pa zoper ces. kralj. glavarstva. Njuna govora sta imenitna, ker pojasnujeta pa tudi opravičujeta to, kar „Slov. Gospodar“ že mnogo let trdi, sledeč tukaj mislim poslanca g. Hermana. Začnemo pa z govorom g. Pfeiferja. Ta gospod je sam župan in je imel kot tak mnogo posla z ces. kralj. glavarstvom v Krškem pri Savi na Kranjskem; on je ob enem veliki posestnik, deželni in državni poslanec, torej mož, ki dobro vso stvar pozna, o kateri je govoril.

„Novo politično upravo, veli g. Pfeifer, je minister Giskra l. 1868. upeljal ter osnoval 326 velikih okrajnih glavarstev. Ali nova uprava se ni izkazala, ni rodila sadu, kateri se je pričakoval. Namen je bil dober: namreč ločitev sodnijske od politične gosposke in tako neodvisnost prve od druge zagotoviti. Vendar namen se ni mogel doseči, ker se v praktičnem izvrševanju na njega ni ozir jemalo. Sodnija bila je sicer od uprave ločena, a ne od nje neodvisna. Kajti politična uprava, t. j. v tem slučaju okrajni glavarji, je dobila prednost pred okrajnimi sodnijami in si je vrh tega še prisvojala neopravičeno nadzorstvo nad sodnijskimi uradniki. Iz tega pa se je izrodilo mnogo napak in vseobčna želja, naj se glavarstva zopet odpravijo. Nagledimo si te napake! Pred vsem pomislimo, kako namesto enega urada, namreč prej obstoječega okrajnega predstojništva, imamo sedaj dva: prvič okrajno glavarstvo, drugič okrajno sodnijo. Glavarstvo ima mnogo uradnikov, sodnija pa

je mačehovsko ž njimi oskrbljena. V Krškem je prejšnji okrajni predstojnik z sodnijskim adjunktom vse opravljal: sodnijske in politične zadeve. Sedaj je vse drugače. Sedaj smo zraven okrajne sodnije dobili (v Krškem) novo palačo za okrajno glavarstvo, ki potrebuje 9 uradnikov: 6 koncipientov, 2 diurnista in 1 okrajnega feldvebeljna. Vkljub temu pa dobrih nasledkov skoro nikder videti ni. Prejšnji okrajni predstojniki in sodnijski adjunkti so z svojim pridnim in pravičnim ravnanjem zares imeli zaupanje ljudstva, ali okrajna glavarstva ga z malimi izjemki povsod pogrešajo, najbolj pa na Kranjskem. Ljudje so prisiljeni dan hoda daleč potovati in za vsako malenkost hoditi v kraj, kder sedi okrajni glavar. To je velika napaka. Ko bi pri vsakej sodnji bil nastavljen en sam politični uradnik, za kmeta bi to bila velika dobrota. Stroški bi bili za njega in državo znatno manjši. Tudi ni povsod enaka potreba velikih glavarstev z Bog vedi kolikimi uradniki, ker nimajo kaj dela, to pa posebno v deželah in okrajih, kder ni veliko obrta, kupčije itd. Vse uradno delovanje mora v takih bolj pustih krajih biti omejeno na vojaške, davkarijske in šolske stvari, in tudi v teh zadevah se od občin toliko sodelovanje tirja, da imajo uboge srenje veliko več dela, kakor pa okrajna glavarstva. Zato se uradniki nekaterih okrajnih glavarstev prav močno dolgočasijo. Ker je pa delapust početek vseh grehov, skušajo si ti uradniki čas preganjati, kakor morejo in znajo ter si narejajo opravka tam, kder so razne volilne reči z svojimi malostnimi lokalnimi prepiri, z mnogorabljeno policijo, z vohunstvom, zasledovanjem in nadzorovanjem, te reči so postale njih opravilo. Poleg tega oskrbujejo ti uradniki celo kopico neznatnih agend, katerih zapopadek se v najnevažnejših poslih izgubi, a v protokolih figurira z važnimi eksihibitnimi številkami. Okrajna glavarstva gledajo, kakor da morajo vse storiti, ko pa v resnici vse delo odrivajo na občine. In tukaj tiči glavni uzrok, zakaj je naša politična uprava slaba, hroma, nesposobna za vsako večje početje. Kajti kakor celo Avstrijo tako tudi politično upravo razjeda nesrečni

dualizem. Imamo namreč celó v najnižji stopnji politične uprave dve oblasti: državno in samoupravno: prva je okrajno glavarstvo, druga pa srenje ali občine. Tem se nalaga Bog vedi koliko poslov; da bi jih pa zamogle izvrševati, jim pomanjkuje potrebnih močij in pa neodvisnosti od državne oblasti. Mnogo predlogov in nasvetov itd. iz občin sprejemajo okrajna glavarstva precej mrzlo, da jih predrugačujejo ali jih polivajo z kakim sokom, katerega daritelj se skriva v plašč: „jaz“ in v katerem „jaz“ se kaže paševstvo, ker okrajni glavar ne daje v imenu svojega urada, nego v svojem imenu „ukazev“. Tako se mora zgoditi, da je politična uprava razdeljena v dva taborja; zato se v vednem boju nahaja med okrajnim glavarstvom in občino, zato zapravlja svojo delavno moč in je naposled nezmožna večje naloge odločno reševati.“ (Dalje prih.)

Katoliška (politična) društva.

III. Na Štajerskem se je liberalstvo tudi sprva močno šopirilo in je po znani „Tagespošti“ rušilo katoliško versko prepričanje. Ta list je neizmerno veliko škodoval in je največ kriv, da mržnja Nemcev do Slovencev vedno večja prihaja. Mnogo let se mu nihče ni mogel prav upreti. Toda ko je graška škofija v osebi milostljivega gospoda dr. Zwegerja dobila novega in krepkega pastirja, začelo se je mogočno katoliško gibanje med nemškimi Štajerci, ki se je raztegnilo sčasoma tudi na slovenske. L. 1868. 19. oktobra so v Gradcu osnovali prvo katoliško-politično društvo, kateremu se je do sedaj pridružilo 79 enakih, tako, da je nemško kmetsko ljudstvo 2krat pri volitvah liberalne kandidate skoro povsod sijajno zvrгло. Veliko pripomagalo je pa temu uspehu katoliško-tiskovno društvo graške škofije. Društvo šteje 4606 družtenikov, ima lastno tiskarno in izdaja dnevnik: „Grazer Volksblatt“ in za kmetske ljudi izvrstno uredovani tednik „Sonntagsbote“ in „Feier-Abend“. Ta lista sta v 3000 iztisih razširjena. Naročnina obema skup znaša samo 2 fl. 50 kr. To je mogoče le, ker prvi list ne plačuje koleka in ker ga premožniši gospodje zdatno podpirajo. Grof Gudenus plačuje 1000 iztisov. Omenimo še družbe za kršćansko umetelnost, ki ima 466 udov in izdaja izvrstni list: „Kirchenschmuck“, potem družbe sv. Cecilije z 584 udi in 7 podružnicami, družbe sv. Vincencija z 5 konferencami v Gradcu, družbe duhovnikov za podporo ubogim mešnikom, in naposled društva za stavljenje nove cerkve v Gradcu na čast Jezusovemu srcu, kateremu je vsa graška škofija bila slovesno priporočena. Res, veliko se je zgodilo v kratkih letih na nemškem Štajerju! Sijajni zgled graške škofije smo štajerski Slovenci skušali posnemati, kolikor smo pri veliko težavnih razmerah storiti mogli. Osnovali smo 16 kat. političnih društev namreč l. 1869 v Cigelnici pri

Sl. Bistrici, v Frauheimu in Globokem pri Brežicah, potem l. 1870. v Mariboru, sv. Ruprtu v Slov. goricah, sv. Martinu pri Slov. Gradcu, Konjicah, v Slov. Gradcu l. 1871. v Velenju, Vozenici, sv. Lenartu v Slov. gor. sv. Lovrencu v Slov. gor. Vitanju, sv. Martinu pod Vurtembergom, sv. Petru pod sv. gorami, in l. 1872. pri sv. Juriju na Savnici. Iz mariborskega društva se je l. 1871. rodilo „Tiskovno društvo“, ki je izdalo nekaj knjižic, sedaj pa svoje delovanje omejilo na izdavanje „Slovenskega Gospodarja“. Ta list je l. 1867 v Mariboru utemeljil dr. Prelog in ga „Tiskovnemu društvu“ l. 1871. početkom julija predal. Denešnja številka „Slov. Gospodarja“ se je natisnila v 1860 iztisih. Zraven „Tiskovnega društva“ je še se osnovalo l. 1873. ubogim duhovnikom v pomoč: „Družba duhovnikov Lavantinske škofije“ z 244 družbeniki. Koncem l. 1877. je družba imela 28.156 fl. 66 kr. premoženja. Iz tega je zopet razvidna moč zedinjenega delovanja. Iz kamna do kamna — palača, iz zrna do zrna — pogača!

Gospodarske stvari.

Način kako skušati kaljivost raznih semen.

M. Ako nimaš za posejanje doma pridelanega semena, ampak si primeran seme za posejatev kupiti, treba ti je velike previdnosti in skrbi. Kaljivost kupljenega semena moraš pred posejativjo poskusiti. To je toliko bolj potrebno, če si nisi semena od poštenega soseda in skušenega, pravičnega kmetovavca kupil, ampak od navadnega semenskega kupca. Ti imajo le premnogokrat od prejšnjih let še kaj starega semena, ki je preležano in svojo kaljivno moč že večjidel zgubilo. Če tako seme posejaš misleč, da si bil od semenskega kupca dobro postržen, se boš le premnogokrat varal in pri tem dvojno škodo trpel. Prvič zgubiš večji del denarja, ki si ga za nakupljeno seme potrošil, drugič pa, in to je poglavitna zguba, si tudi svojo njivo namesto z dobrim semenom z prav gluhim peskom obsejal in ne boš tedaj ob svojem času tudi nič ali vsaj nič prida žel. Najbolj se speče, kdor si lesno seme ali seme sadunosnih dreves kupuje. Tu je hitro koj celo leto zgubljeno in še veliko več. Iz vsega tega pa je jasno, kakor beli dan, kako potrebno da je seme pred posejativjo poskusiti: ali je tudi kaljivno ali ne. Zato bočemo tukaj o nekterih načinih spregovoriti: kako se to godi: 1. Skušnja med nogti. Ta način je zlasti pri oljnatih semenih poraben, n. pr. pri zelju, repi konoplji itd. Vzeme se zrno in se med nogtama obeh palcev stisne. Ako se dosti in čistega olja iz zrna iztisne in če se notrajno jedno semena belo in ne suho pokazé, tako je to znamenje, da je seme kaljivno. Seveda mora človek že nekaj skušen biti, ki hoče na ta način spoznati ali je seme kaljivno ali ne. 2. Skušnja z vodo. Vsako kaljivno seme bi moralo, pravijo,